

PAPER DETAILS

TITLE: JAMES L. GELVIN and NILE GREEN (eds.), Global Muslims in the Age of Steam and Print (Oakland: University of California Press, 2014), 312 pp. ISBN 9780520275027

AUTHORS: Tahir NAKIP

PAGES: 345-348

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/599760>

Riget [Kingdom]. *TV Horror* revolves repeatedly around some of the most renowned programs of the past five decades, from *Dark Shadows* and *Twin Peaks* to *Buffy the Vampire Slayer* and *The Walking Dead*, without ever being redundant. The book offers a detailed examination of the films and programs' single scenes, analyzing their narrative, focusing on the technical aspects of the sequences (such as lighting, frames, use of colours and sound), but also illustrating the critical reception and public reaction to them and indicating what were/are the members of the programs' production and execution, from the screenwriters and directors to the actors and actresses.

Some of the most interesting issues emerging from this volume are: the differences between the portmanteau format, the anthology series and the serialized format; the evolution of special effects over the decades in respect to the spectacular depiction of body horror; and the hybridity of many horror programs (*Twin Peaks* can be categorized also as soap opera, *The X-Files* as detective drama and *Pushing Daisies* as carnivalesque horror). The list of horror cinema films quoted throughout the volume is impressive and it includes many masterpieces, from George Romero's *Night of the Living Dead* (1968) and William Friedkin's *The Exorcist* (1973) to John Carpenter's *Halloween* (1978) and Stanley Kubrick's *The Shining* (1980). Furthermore, *TV Horror* engages continually with the past and contemporary critical readings of cinema and television (Barbara Creed, Julia Kristeva, Andrew Tudor, Paul Wells and Noël Carroll are only some of the critics whose arguments are confronted here) and thus helps the reader to formulate a precise idea of the academic debate on the subject. The volume shall certainly be beneficial for the experts in the field of Gothic studies and visual studies as much as for the common reader.

ANTONIO SANNA

Independent Scholar and Dubber, Italy

JAMES L. GELVIN and NILE GREEN (eds.), *Global Muslims in the Age of Steam and Print* (Oakland: University of California Press, 2014), 312 pp. ISBN 9780520275027

James L. Gelvin ve Nile Green editörlüğünde üç bölüm ve on iki makaleden oluşan bu kitap Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'da modern iletişim ve ulaşım araçlarının kullanımı ile Müslümanların sosyal ve ekonomik alanda nasıl bir dönüşüm geçirdiklerini analiz eden bir kitaptır. Batılılaşma, yabancılaşma ve modernleşme gibi kavramlar sadece Batı'nın Doğu'yu etkilemesi değil Doğu'nun da Batı'ya verdiği cevap ile beraber bu kitapta değerlendirilmiştir.

Michael Laffan, "Sufi Yüzyılı mı? GüneyDoğu Asya'daki Sufi Tarikatların Modern Yayılışı" başlıklı yazıda, GüneyDoğu Asya'daki farklı tasavvufi pratikleri, farklı zikir usüllerinin takip edilmesi ve Ramazan ayının başlangıç ve bitişinin hesaba yahut gözleme dayalı olarak yapılması gibi, benimseyen sufi tarikatlar arasındaki etkileşim bu bölgedeki Hollanda hegemonyası ile politik ilişkiler bağlamında anlatılmıştır. Yazara göre, Mekke'nin hem hac merkezi hem de İslami düşüncenin entellektüel merkezi olması GüneyDoğu Asya'daki sufi akımları şekillendirmiştir. Nakşibendi tarikatında ortaya çıkan yeni zikir formunun Mekke'den GüneyDoğu Asya'ya hac ibadeti aracılığı ile yayılması Mekke'nin Ondokuzuncu Yüzyıl'da entellektüel bir dini merkez olduğunun da ispatıdır. Yazarın dikkat çektiği ikinci husus, Mekke'nin entellektüel üretimde Yirminci Yüzyıl'da rol model olması GüneyDoğu Asya'daki matbaa faaliyetlerine de ivme kazandırmasıdır. Yazar, Awarif al-Maarif, Fethul Arifin, Cami Usul al-Awliya gibi önemli sufi eserlerin yayımlanmasını ve aylık al-İmam isimli bir derginin basılmasını yapılan kültürel faaliyetlere örnek olarak göstermiştir.

Okuyucunun beklentisi, yazarın Güney Doğu Asya'daki Hollanda hegemonyasının politik alanda sufi akımlarla iletişimine yer verilmesi yönündedir. 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılması Mekke ile Güney Doğu Asya bölgesi arasındaki etkileşimi "hız"landırması ve yoğunlaştırması buharlı gemiler aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda bu iki bölge arasındaki etkileşim Güney Doğu Asya'ya inşa edilen modern tren yolları ile de geleneksel sufi okullarının faaliyetlerini yaygınlaştırmıştır. Makalede, yazarın Hollanda sömürgesinin 1880'lerdeki Mekke'yi sadece hastalık ve politik problemlerin kaynağı olarak değerlendirmesi "dini alan" ile "politik alan" ilişkisini yahut "kültürel alan" ile "politik alan" etkileşimini açıklamaya yeterli olmamaktadır (s.31).

Prof. Amal Ghazal "Bir Osmanlı Paşası ve İmparatorluğun Sonu: Süleyman el-Baruni ve İslami Reform Ağı" isimli makalesinde Süleyman el-Baruni'nin biyografisini merkeze alarak çevredeki Osmanlı bürokrasisinin kolonyal faaliyetlere karşı reaksiyonunu Osmanlıcılık, İslamcılık ve Milliyetçilik, özelde de Arap milliyetçiliği, bağlamında anlatmıştır. Avrupalı devletlerin kolonyal faaliyetleri ve işgalleri sadece Sünni ve Şii mezhepleri arasında değil kırsal bölgelerde varlığını devam ettiren mezhepler arasında da reform hareketlerinin (Nahda) başlamasına ve Müslümanlar arasında etkileşimin artmasına sebep olmuştur. Prof. Ghazal özellikle harici olarak tanımlanan İbadilerin Sünni reform hareketleri ile çok yakın bir etkileşim halinde olduklarını Umman, Doğu ve Kuzey Afrika'daki tarihi tecrübelerle anlatmıştır (ss.42-44). Prof. Ghazal, Müslüman toplumlarda marjinal kabul edilen İbadiliğe mensup bir devlet adamının Ortodoks Sünni reform hareketlerine desteğini yeni bir İbadi kimliğinin ortaya çıkışı şeklinde yorumlayarak Ondokuzuncu Yüzyıl'daki modern kimlik tanımlarına da mezhepler üstü ve kozmopolit bir boyut kazandırmıştır.

Prof. Ghazal İbadi bir reformcu olan El-Baruni'nin sufi akımları eleştirisinden dolayı bir müddet tutuklu bulunduğunu daha sonra suçsuz bulunduğundan serbest bırakıldığını söyleyerek reformcular ile sufi akımlar arasındaki karşıtlığa da değinmiştir. Prof. Ghazal'a göre Sultan II. Abdulhamid'in çevresindeki sufi danışmanlarının Baruni'nin tutuklanmasında etkili olduğunu da iddia eder (s.47). Süleyman El-Baruni, İbadi bir entellektüel, reformcu, komutan ve devlet adamı olarak "Müslüman Birliği" düşüncesini benimsemiş olmasına rağmen, okuyucunun eleştirisi ise Prof. Ghazal'ın Baruni'nin "birlik" tanımını hangi kriterleri esas alarak yaptığını açıklamamış olmasıdır. Yazar, Baruni'nin emperyal güçlere karşı mücadele ederken "birlik" kavramını Osmanlıcılık ve Osmanlı'nın yıkılmasından sonra da "Arapçılık" olarak ifade etse de, sözkonusu edilen dönemde farklı mezhepler ve dini akımlar arasında çatışmaların devam etmesi nedeniyle okuyucu Baruni'nin 'birlik' teriminin din merkezli değil, dini argümanlarla süslenmiş politik çıkar merkezli olduğunu düşünmektedir.

Prof. Scott Reese "Aden'in Rehber Müslümanı": Aden Sömürgesinde Kişisel Eğilimler, İmparatorluk İletişim Ağı ve Toplum İnşası adlı makalesinde sekülerlik ve geleneksellik karşıtlığı içerisinde Muhammed Yasin Han'ın, Adenli olmayıp Hindistanlı bir avukat olmasına rağmen, lider bir Müslüman bürokrat ve entellektüel olarak Aden'deki faaliyetleri ve diğer Müslümanlarla olan iletişimi incelenmiştir. Yazarın temel tezi ise, ister seküler ister geleneksel görüşü benimsemiş olsun, tüm Müslüman entellektüel, aktivist ve bürokratların matbaa ve buharlı tren aracılığı ile birbirleri ile yakın bir etkileşim halinde olduklarıdır. Yazarın bu çalışmasını ayrıcalıklı kılan nokta şudur: Daha önce imparatorluk ve kolonileşme üzerine yapılan çalışmalarda imparatorluğun karmaşık ekonomik ve politik bir ilişki ağı olduğu tezi açıklanırken, bu çalışmada yazar, imparatorluk terimine önemli tarihi aktörlerin hayatını esas alarak yaklaşmış ve karmaşık ilişki ağını kişilerin hayatına indirmiştir.

İlham Khuri-Makdisi Mısır Yüzyılının Bitişi: Akdeniz için Bir Bağ ve Global Radikal İletişim Ağları başlıklı yazısında Mısır'a Ondokuzuncu Yüzyıl'da nüfuz eden reformist solcu ideolojilerin radikal sol hareketlerinden farklı bir tarihi tecrübe ortaya çıkardığını anlatıyor. Reformcu sosyalist fikirlerle adaptasyon süreci kamu alanında işçi hakları, anayasal parlamento düzenine geçiş, temsiliyetçi hükümet yapısı ve konuşma özgürlüğü gibi politik taleplerle ortaya çıktığını savunur. Okuyucunun dikkatini çeken nokta ise,

Makdisi'nin 1870 ile 1914 yılları arasını Mısır'ın globalleşme süreci olarak değerlendirip “Batılılaşma süreci” olarak değerlendirmemesidir. 1870 yılından itibaren Mısır'ın dünya ekonomisine entegre olmaya başladığını iddia eder. Yazara göre, posta ve özellikle de telgraf sistemi Mısır'ı radikal bir şekilde global dünyaya bağlamıştır. Yazarın ifadesiyle “global radikal kültürün merkezinde yer alan Mısır şehirleri iki fenomen üretmiştir”: Kitapların tercüme edilmesi ve basımı özellikle de dergi ve gazetelerin basılması (s.80). Yazar, tercüme faaliyetini globalleşme sürecinin merkezi olarak görür (s.81).

Eric Tagliacozzo “Kolera Zamanında Hac: Hac Gemileri ve GüneyDoğu Asya'dan Kızıl Deniz'e Salgın” isimli makalesinde vebanın hac yoluyla GüneyDoğu Asya'dan Hicaz bölgesine ve oradan da yine hac yoluyla dünya toplumlarının sağlığını nasıl tehdit ettiğini aynı zamanda İngiltere ve Hollanda gibi sömürge devletlerinin vebaya karşı nasıl tıbbi önlemler almaya çalıştıklarını konu edinmiştir. Yazar, en tehlikeli veba salgınlığının 1831, 1865 ve 1893 yıllarındaki salgınlar olduğunu söyler. (s.116). Sömürge devletleri tarafından hac ibadeti her ne kadar salgın hastalıklara sebebiyet veren bir problem olarak görülse de aynı zamanda gayr-i müslimlerin giremediği Hicaz bölgesinden de sömürgelerden gelen Müslüman hacılar vasıtası ile haber alma aracı olarak da değerlendirilmiştir (s.115).

Robert Crews “Şeytanla Ticaret mi?: Global Silah Ticareti ve Düzensizlik Politikası” isimli makalesinde silah ticaretinin Avrupa kolonyalizminin yayılışında ve Ortadoğu'da milli devletlerin kuruluşunda nasıl bir rol oynadığını incelemiştir. Avrupalı silah tüccarlarının Ortadoğu silah pazarına ilgilerinin artmasıyla bu bölgede isyanlar da görülmeye başlandı. Zanzibarlı, Ummanlı ve Ermeni isyancılar silah tüccarlarının önemli müşterileriydi. Avrupalı silah tüccarları ile Ortadoğu'daki isyancılar arasındaki iletişim bu bölgedeki monarşik rejimler tarafından “düzensizlik” olarak yorumlandı.

Ann E. Lucas, “Buhar ve matbaa çağında İran müziğinin ortaya çıkışı, 1880-1914” isimli makalesinde müziğin İran'da kamu alanıyla özel alanın buluşturulduğu yeni bir global alan ve aynı zamanda müzisyenin ve müziğin toplumdaki sosyo-ekonomik yerinin de yeniden tanımlandığını inceliyor. Yazar, müziğin kurumlaştırılmasına pek değinmese de Kacar Hanedanı'nın himaye ve desteği ile müzisyenlere beste yaptırılarak kamu alanında hanedanın politik gücü artırılmaya çalışılmıştır. (s.146).

Matthew S. Hopper “Kuru Meyvenin Globalleşmesi: Doğu Arap ekonomisinde Dönüşümler, 1860-1920” isimli makalesinde hurmanın Amerika'ya ihracı ile Doğu Arap ekonomisinin globalleşme sürecini anlatmıştır. Yazarın anlatışına göre, 1850 ve 1860'larda Kuzey Amerika kıtası ile Arabistan arasındaki hurma ve kahve ticaretinde bir patlama yaşandı. Hurma pazarının genişlemesi Hindistan'daki Britanya Hükümeti'ne yeni bir telgraf hattı çekmeyi mecbur kılmıştır. Yeni hat Londra'dan Bombay'a çekilmiş ve Arap tüccarlar ile Avrupa ve Amerikalı tüccarlar arasında yeni bir iletişim yolu ortaya çıkmıştır. Ondokuzuncu yüzyılın hurma ticareti köle ticaretini de doğrudan etkileyerek 1930'lara kadar Umman bölgesinde devam etmiştir. Sulama metodlarının geliştirilmesi iş gücüne gereksinimi azalttığından Umman bölgesinde köle talebinin de azalmasına sebep olmuştur. 1920'li yılların başlarında Amerikalıların Kaliforniya'da hurma yetiştirmeye başlamasıyla Arap Yarımadası'ndan Amerika'ya hurma ihracatı azalmıştır (s.175). Başlangıçta hurma yetiştiriciliği ve üretimi Arabistan'da yapılırsa da 1920'li yıllarda Amerikalılar Kaliforniya'da modern sulama ve hurma yetiştirme metodlarıyla hurma üreticisi konumuna gelmişlerdir. Okuyucunun sorgusu, yazarın Amerikalıların modern hurma üretim hamlesine Arap hurma üreticilerinin niçin cevap veremediği, modern tarım metodlarına neden başvurmadıkları veya başvurmadıkları konusunun açıklanmamış olmasıdır.

Ronit Ricci “Java'nın İslamlaşması: Sri Lanka'dan Bir Bakış” adlı makalesinde Java'nın İslamlaşması toplumlararası etkileşim araçlarından olan ticaret ve edebi eserlerin transferi ile sağlandığı tezi ele alınmıştır. Edebi eserlerin, özellikle de eski dönem hikaye ve menkıbelerin doğruluğundan emin olunmasa da modern dönemde yeniden gündeme getirilmesi tarih ve edebiyat merkezli bir bilinç oluşumuna örnek olarak gösterilebilir. Okuyucunun eleştirisi, bu hikayelerdeki dini konuların İslamlaşmayı sağladığı teziyle beraber neden din faktörünün ‘bilinç’ oluşumundaki etkisinin de analiz edilmemiş olmasıdır.

Jeremy Prestholdt “Zanzibar’dan Beyrut’a: Seyyide Selma bint Said ve Kozmopolitanizmin Gerilimleri” isimli makalesinde bir kavram olarak global bilincin iletişim teknolojisinin etkisi ile popülerlik kazandığı tezi işlenmiştir. Global entegrasyon ekonomik ve kültürel etkileşimi sağlamasının yanında kişilerin mekan ve zaman algısını da değiştirmiştir. Yazara göre modernlik kavramı da global bilincin oluşumu ile toplumlar tarafından amaç haline getirilmiştir. Yazara göre, Zanzibar Sultani Bargaş (Barghash)’in faaliyetleri globalizme entegrasyonu sağlamıştır. Gazete ve dergilerin basımı ve buharlı gemi ile ticaretin başlaması sonucunda toplumlar birbirinden daha fazla haberdar olmuş ve bu etkileşim yeni giyim tarzlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Seyyide Selma bint Said, Sultan Mecid’in ailesinden olan fakat çeşitli politik nedenlerle de dışlanmış bir Zanzibarlı kadın olarak Hristiyan bir Avrupalı ile gayrimeşru ilişki sonucu çocuk sahibi olmuş ve İslamiyet’i terk edip Hristiyan olmuştur. Yazar, Zanzibar toplumunda marjinal olarak görülen bu kadının otobiyografisi üzerinden “Doğulu” bir kadının “Batı”yı eleştirisini yabancılaşma terimi ile açıklamıştır. Seyyide Selma bint Said Zanzibarlı bir kolenin bile yoksul bir Avrupalıdan daha iyi hayat şartlarına sahip olduğunu, Avrupa medeniyetinin toplumda yabancılaşma ve ahlaksızlık gibi iki “hastalığı” ürettiğini ve bu hastalıkları da diğer toplumlara “medeniyet” adı altında bulaştırdığını savunuyor. Bu durumla ilgili olarak Seyyide Selma bint Said, Osmanlının modernleşme çabalarının da Osmanlı Devleti’ni politik alanda zayıflattığını iddia ediyor. Okuyucunun yorumu, Seyyide Selma bint Said’in hayat hikayesinden hareketle Doğulu bir kadının Batılı bir şehre yerleşmesi, dinini değiştirmesi bile hayata bakış ve aidiyet bilincini değiştirmesine yetmemektedir. Doğu’nun Batı’dan ahlaken daha üstün olduğu düşüncesi Seyyide Selma bint Said’in zihnini şekillendiren ana temadır.

Homayra Ziad, “Yecuc ve Mecuc’un Donusu: Abdülmecit Daryabadı’nın Hac Seyahatinde Politika ve Pan-İslamizm” isimli makalesinde Abdülmecit Daryabadı’nın hac seyahatini ekonomik, kültürel ve epistemik yabancılaşmaya dini ve ahlaki terimlerle verilen bir cevap olarak yorumlamıştır. Okuyucunun dikkatini çeken husus şudur: Yazar “modernist Müslümanlar” terimini kullanırken açıklamasını yapmamıştır. Yazarın, Daryabadı’nın de modernist bir Müslüman olduğu iddiasının da kriterleri söylenmeyip Daryabadı’nın Avrupa’da eğitim gördüğü vurgulanmıştır. Halbuki yine yazarın iddiasına göre Daryabadı endüstrileşmeyi de Batılılaşma sürecini de “Yecuc Medeniyeti” (s.236) olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla, “modernist Müslüman” ifadesi tanımı yapılmadan kullanılmıştır.

Zvi Ben-Dor Benite “[Muhammed] Abduh’u Çin’e Taşımak: Erken Yirminci Yüzyılda Çin-Mısır Entellektüel İlişkisi” isimli makalesinde Mısır ile Çin arasındaki entellektüel etkileşim Muhammed Abduh’un Tevhid Risalesi’nin Çinceye çevirilmesi ile başlamış, bazı Çinli Müslümanların El-Ezher Üniversitesi’ni 1900’lu yılların başlarında ziyaret etmeleri ve son olarak Cemal Abdunnasır’ın Çin Başkanı Zhou Enlai’in Bandung Konferansı’nda görüşmesi ile de devam etmiştir. Çinli Müslümanlar selefi akımlar üzerinden İslam’ı tanımış ve buradaki El-Ezher Üniversitesi’ne de Müslüman Çinli öğrencileri göndermişlerdir.

Sonuç olarak, “Buhar ve Matbaa Çağında Global Müslümanlar” isimli bu kitap Ondokuzuncu Yüzyıl’da Müslümanların Batı ile olan ilişkilerini iletişim araçları üzerinden yeniden yorumlamıştır. Toplumlar arası etkileşim ticaret, hastalık, modern iletişim araçları, bilimsel ve edebi eserlerin çevirisi, seyahat notları gibi Dünya Tarihi’nin analiz terimleri ile sosyal ve ekonomik tarih aydınlatılmaya çalışılmıştır. Mikro tarih çalışması gibi görülen Arabistan’daki hurma ticaretinde başlangıçta hurma, Doğudan Batıya ihraç edilirken Batının teknolojik üstünlüğü ile Batıdan Doğuya ihraç edilmesi, her mikro tarih konusunun makro tarihin de konusu haline getirilebileceğinin ispatı olmuştur. Okuyucu, bu kitabın Dünya Tarihi öğrencilerinin mutlaka okuması gereken bir kitap olduğunu düşünmektedir.

TAHİR NAKİP

The Kings University, Politics–History–Economy Department